

2014. március

imborá

kíváncsi diákok lapja

Cimbirodalom

Természet s szív éledése:
tavasz, szerelem (versek)
4. oldal

Barangoló
Gyermekkirályok
19. oldal

Cimbora Kaláka pályázat

III. forduló

A 30. oldalon találjátok a pályázat harmadik fordulójának szelvényét, melyet a januári és februári Cimborában megjelentekkel együtt küldjete el szerkesztőségünk címére.

A novemberi lapszám Laterna magica pályázati felhívásában nyereményként táborozást hirdettünk meg, hiszen hagyományosan minden nyáron megszervezzük cimboráink nyaralótáborát, a Cimbora Kaláka Táborát. 2014-ben azonban, amint mostanra kiderült, nem táborozhatunk együtt, ezt nagyon sajnálunk, és az érintettek elnézését kérjük. Tábor helyett így könyvcsomagot nyerhetnek idei legjobb pályázóink.

**Beküldési határidő:
2014. április 5.**

NYEREMÉNYEK:

ÉRTÉKES KÖNYVCSOMAGOK!

CIMBORA – 2014. március, XXV. évfolyam
Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat
10–15 éves diákoknak
ISSN 1222-1910

A Cimbora árát a Cimbora Alapítvány bankszámlájára várjuk:
CIBAN: RO14BRDE150SV01455331500,
BRD. Sf. Gheorghe, Fundația Cimbora,
Cod fiscal: 8259184

Főszerkesztő: Farkas Kinga
Munkatársak: Bogdán László, Csillag István, Forrai Tibor,
Keszeg Ágnes, Keszeg Vilmos, Kónya Éva, Köllő Zsolt,
Vetrő Bodoni Barnabás

A borítón Csillag István illusztrációja.
Borítóterv, könyvtipográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István
Kiadja a sepsiszentgyörgyi Cimbora Alapítvány.
Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában.

Szerkesztőség: Cimbora szerkesztőség, Szabadság tér 7 szám,
520055, Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia
E-mail: cimboramail@gmail.com
Web: www.cimbora.net

TÁMOGATÓINK

Kovászna Megye
Tanácsa

Sepsiszentgyörgy
Város Tanácsa

Kovászna Megyei
Művelődési Központ

TÁMOGATÓ AZ RMDSZ ÉS
A KOMUNITAS ALAPÍTVÁNY

MM
MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Nonprofit Zrt.

Tartalom

Cimbirodalom

Természet s szív éledése:

tavasz, szerelem 4. oldal

BARCSAY ANDREA KRISZTINA

Gömbkövek birodalma (3. rész) 7. oldal

A gyermekkor évszázadai

SZÓCS IMRE rovata

Polgári otthonok öles falai között

Márai Sándor és Jean-Paul Sartre 10. oldal

A kalodától a simogatásig

ZAYZON ÁGNES rovata

Róma – 3. rész 12. oldal

Mesés Kalandok

KESZEG VILMOS rovata

Érdekes történetek neves

emberekről 14. oldal

Szín-tér

VETRÓ BODONI BARNABÁS rovata

Ha akarok, eggyé válok a természettel

A Szín-téren: Riitta Ikonen (Finnország)

és Karoline Hjorth (Norvégia),

fotóművészek 16. oldal

Barangoló

KÓNYA ÉVA rovata

Gyermekkirályok ünnepi pillanatai 18. oldal

Gyermekkirályok 19. oldal

Pályázati kérdések 23. oldal

EDÓságok

GERGELY EDÓ rovata

Őzikelábon 24. oldal

Hegyen-völgyön kul-túra

KÖLLŐ ZSOLT rovata

Séta Koltón és környékén 25. oldal

G-kulcs

MÜLLER HENRIETTA rovata

Magashegyi Underground:

jókedv-dalok útján 26. oldal

Pad alatt

Cimbi naplója 27. oldal

Ti írtátok

A Laterna magica rovat pályázatának

nyertesei (2.) 28. oldal

Keresztrejtvény 30. oldal

Pályázati szelvény 30. oldal

Cimbi képtára 31. oldal

Természet s szív éledése: tavasz, szerelem

Körül se kell néznünk nagyon az irodalomban ahhoz, hogy megállapíthassuk: egyik leggyakoribb fogalomtársítás a tavasz és a szerelem. A párhuzam, nyilván, kézenfekvő: a természet éledése minden további nélkül rokonítható a szív felpezsdülésével. A kép szép, úgy is, hogy tudjuk, a szerelem nem évszakfüggő. És tudunk még róla sok mindent, saját tapasztalatból is, olvasmányainkból is, hiszen az is megkockáztatható: az élet velejárói, az emberi dolgok közül talán a leggyakoribb irodalmi-művészeti téma. Sok mindent ugyanakkor nem tudunk róla, pontosabban nem épp úgy éljük meg, mint ahogyan olvastuk vagy hallottuk-láttuk, hogy „működik”: ez teszi fölöttébb izgalmassá és máig tartóan avagy a jövőre nézve is maradandó témává.

Anélkül, hogy közhelyeket sorolnánk, tudjuk a szerelemről többek közt azt, hogy értelem és érzelm örök vitájának tárgya, hogy ezer arca van és egyik sem állandó az időben, hogy nyugtalanságot és beteljesülést hozhat egyszerre, hogy lángja mellett bölcsessége is van, amit – bármilyen különös – a szív és lélek hullámhosszán lehet igazán megérteni. És minderről beszélni könnyed és súlyos, egyszerű és nehéz – de, amint az irodalom, művészet is bizonyítja, beszélni kell.

Szerelmes versek kisebb seregszemléjére nem vállalkozunk itt. Nem csupán azért, mert több tíz *Cimboralapszám* sem lenne elegendő olyan keresztmetszet létrehozásához, amely szemléletesen jelezhetné akár csak a magyar szerelmi líra legjavát, hanem azért sem,

mert sokkal jobban megteszi ezt a témába vágó versek könyvtárnyi antológiája.

Ehelyett, élve azzal, amit – a költői szabadság mintájára – egyféle szerkesztői szabadságnak lehetne nevezni, ezúttal egy olyan 20. századi jelentős magyar költőt, íróhozunk közelképbe néhány szerelmes versével, akinek nevével vélhetően kevésbé találkoztatok eddig.

Gyurkovics Tibor (1931–2008) sokoldalú szerző volt, versek mellett regényeket, elbeszéléseket, lírai esszéket, (többnyire groteszk) színműveket és publicisztikát is írt, több kritikus szerint a magyar irodalom „ottusa-bajnoka” volt – áll róla a Digitális Irodalmi Akadémia honlapján szereplő életrajzában (ahol egyébként több könyve is olvasható elektronikus formátumban).

Költői beszédmódjának meghatározó jegye az, ami miatt szerelmes versei is eleven, a mai olvasót is első találkozásra érzékenyen megszólító alkotások: letisztult, a mindennapi megszólalást idéző, azt azonban sajátos képi világgal ötvöző nyelvezet, a súlyos léttapasztalatokat emberközébe hozó, bölcs derűt is hordozó megfogalmazás.

Alább tehát néhány Gyurkovics-verset ajánlunk figyelmetekbe, és arra biztatunk, olvassatok tőle más írásokat is, akár most, akár később. Élmény lesz, ebben biztosak vagyunk!

Kezdjük egy olyan verssel, amely akár a Nagy Ő-ről szólhatna, de arról is, hogy a sokarcú szerelem nem kér engedélyt a bebocsáttatásra. Időt annál inkább, ha maradna.

Arc

Bejön egy arc és nem megy többet el.
Egészen behajol a képbe.
Tapogatózó ujjunk alatt ver
a homlok érverése.

Nem gondoltuk, hogy ez lesz az az arc.
Nem néztük jól meg az ablakkeretben.
De tarkójára tűz a nap
és értjük őt már egyre fényesebben.

Nem gondoltuk, hogy ez lesz az az arc.
Szabálytalan az orra, szája,
de közelebb jön s pontosan
kirajzolódik mindegyik vonása.

Mert hátulról kap megvilágítást,
hogy fölragyognak könnyű ujjai.
Bejön, leül, levetkezik.
És nem tudjuk már elbocsátani.

Írtuk a felvezetőben: a szerelemről beszélni kell, azzal főként, akire irányul – és bizonyára ti magatok is tudjátok ezt már, nemcsak a költők. Beszélni, érvelni, vitázni, csendesen vagy hevesen – és rájönni aztán: az érzelemre nincs érve az észnek.

Feleselő

Tudod, hogy mi a szerelem?
– hogy veled igen – Vele nem

Hogy mi a tűzbocsátkozás?
– csak ő legyen és senki más

Az utcán meg sem ismerem
– még szemhéját is szeretem!

Minden mozdulata hamis!
Mosolya, csókja – Akkor is!

Torkomig ér gyűlöletem:
senkivel se – Vele igen!

És kerülöm és megvetem
és átkozom – és szeretem!

Őrült vagyok és lángolok
karjában – mint a csillagok.

Harmóniakeresés is a szerelem: képzelet és valóság összeegyeztetése, rohanva vagy lépésenként megtett út, amelynek végén „én”-ből és „te”-ből „mi” lehet – ahogyan a nagykönyv írja vagy ettől eltérő, egyedi módon.

Talán erről is szól a következő két vers – és ugyanilyen mértékben érzelm és indulat egymást kereső és egymással küzdő létéről. Hiszen önmagunk megismerése sem magányos tett.

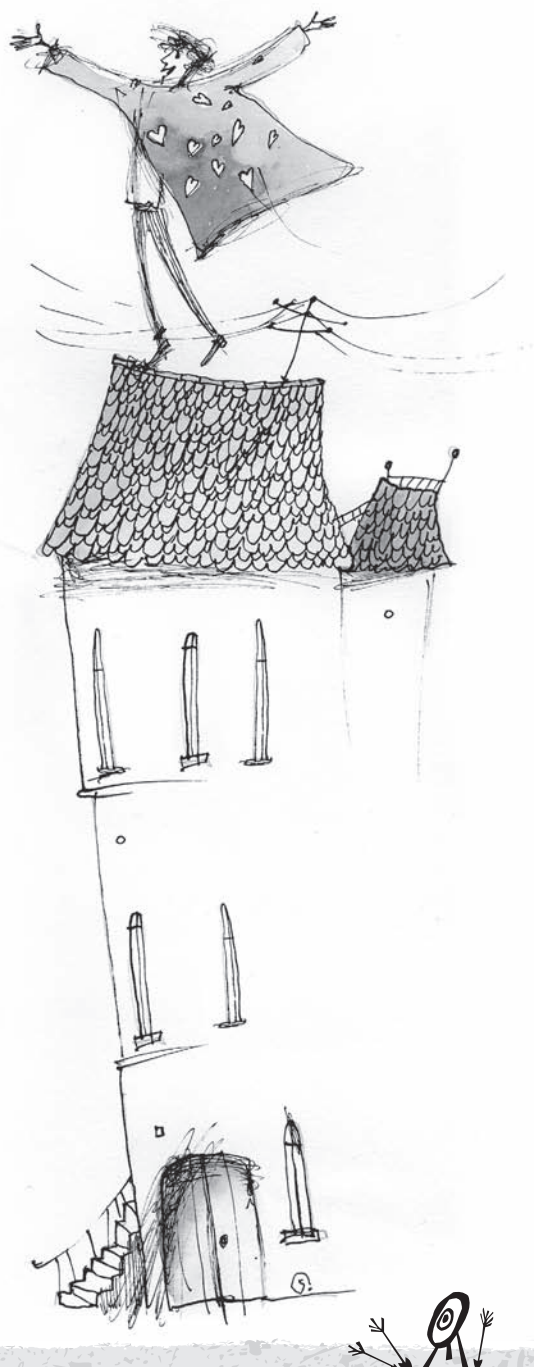
Összhangzattan

Álmom álmodnak megfelel
és ez a baj és ez a jel
hogy össze-visszasimulunk
és álmodunk és álmodunk

Már elhagynálak mint a víz
is elhagyja a partjait
de érzi hogy a víz felett
álmaik összecsengenek

És bonganak a kék idők
az asztalon a terítőn
rohamlik minden mint a hang
belénk szalad a nagyharang

mi szétfeszít és egyesít
hogy fölemel és leszakít
és benned zeng és bong a jel:
„álmod álmodnak megfelel”.

Ő meg én

Mindig többet akar a száj,
a test, a csók, az önfalás,
üres leszel, mint egy pohár,
mint egy végetért zokogás.

Tüdőd leszakad, homlokod,
annyira kiadod magad,
hanyatt fekszel, fejed fölött
vörös madarak szállanak.

*

Mindig többet akar a test,
hiábavaló fokozást,
talán magadat harapod,
ínye ínved, a szája szád,

látszik az értelmetlen ég,
a kinagyított szélű fog,
talán tükörben csókolóztok
s te az üveget harapod.

„Hol van a boldog ember, hol a sebezhetetlen? Elhagytuk gyermekéveinket, összetört kerítéseinket, virágokat az esős betonúton – mi maradt? Mindnyájan nagyok lettünk és élni tanultunk, a történelem leckéjét magolva – nyirkos fejjel ébredtünk a párnán, repeszek hasogatták fel rolóinkat, szögesdrót vérezte föl a kezünket, – szerettünk, sírtunk, fogadkoztunk, néztünk. Ki gyógyít meg bennünket? Hitünket úgy hurcoltuk, mint egy zsákot, aztán kétségbeesve kapartuk össze a kipergett szemeket. Csak a másik ember gyógyíthat meg minket. Nem lehet egyedül élni. A nagy szélben, mikor a levelek zörögve hullottak az alacsony bádogtetőkre, találkoztunk valakivel, másokkal, akik fejünkhöz értek, reménykedtek bennünk. Egyetlen pontra zsugorodott az életünk: segíteni. Jaj, irodalom, nyomdafesték, papírtömb, ceruzák. Csak emberi kapcsolat van. A betűk mélyén emberi arcok vannak, melyeket valaha oly nagyon szerettünk. A versek a szeretet törmelékei.”

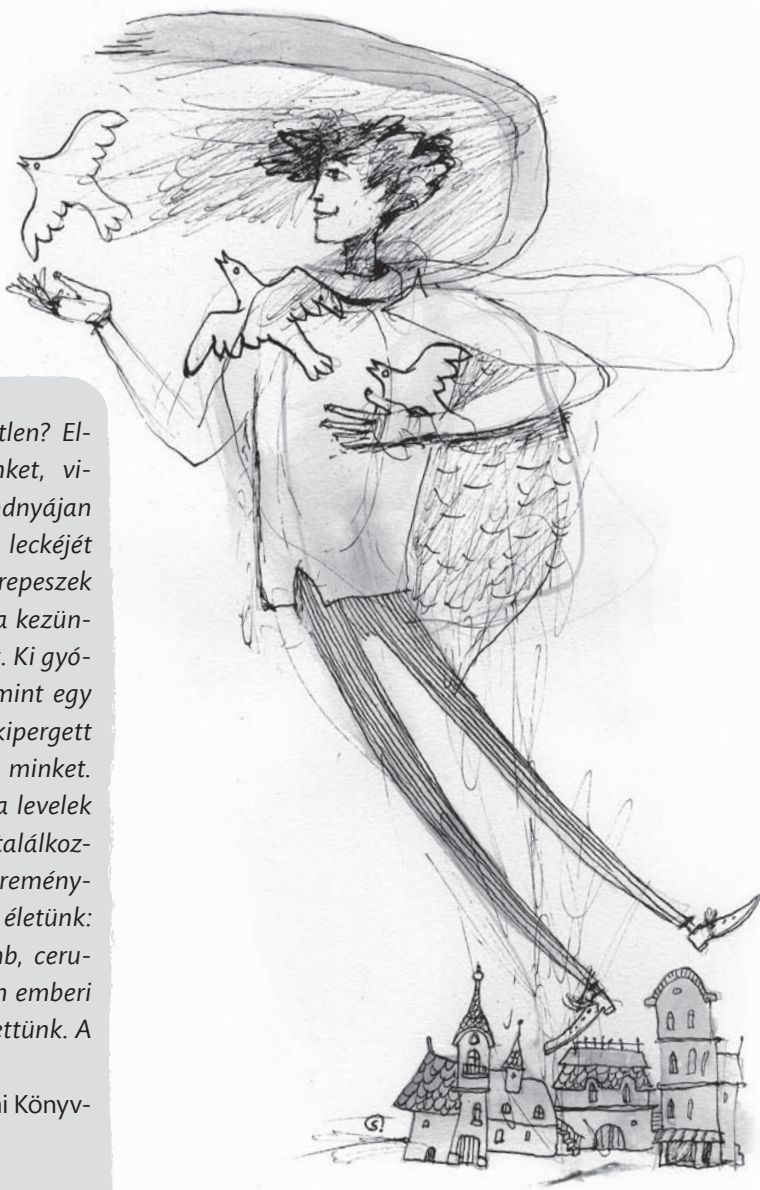
(Gyurkovics Tibor: *Istenigazából* – Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1978. Részlet.)

Zsoldos Z. Csaba összeállítása

Szerelem és vonzódás végletek között feszülő, ellentmondásokat görgető, csalódások és újrakezdések hegyvölgyein kirajzolódó, mindezzel együtt öröm és beteljesülés ígérését hordozó világában nem meglepő, hogy kevés szó tud nagyon beszédes lenni. Akárcsak az alábbi vers. A többről, mint tudjuk, szóljon a szív.

Vágy

Ami után kapkodszt, elvész,
amit elengedszt, megfogod.
Karodba röpdülnek a fecskék,
s magadra hagynak a csillagok.

Csillag István illusztrációi

BARCSAY ANDREA KRISZTINA

Gömbkövek birodalma

(részlet, 3., befejező rész)

III. Beszélő és alakváltó kövekről

Néhány napjuk azzal az izgalmas elfoglaltsággal telt, hogy megpróbálták ketten kisilabizálni a hosszabb és érdekesebb szövegrészeket a helyenként már alig olvasható lapokról. Majd ezeket lemásolták és próbálták megfejteni, számukra is érthető szöveggé alakítani, hogy megértsék mondanivalóját.

Titokban mindketten meg voltak győződve arról, hogy itt van a rejtély nyitja. A sárkányos könyvbe valakik lejegyezték a gömbkövek titkát, amit az igazi szemfülek felfedezhetnek.

Pannika olyan büszkén hozta a következő napokban a maga megoldását, mintha legalábbis az egyiptomi hieroglifákat fejtette volna meg:

Én, Mihály, vetem papírra most ezeket nektek, hogy az utókor ne feledkezzék meg róla, és tudja meg, mely jeles dolgok estek meg itt velem, az Úrnak 1588-ik esztendejében. Amit itt leírok, az pontosan így esett meg velem, úgy segítjen meg engem az Úr.

Tudomást szerezvén ezekről, ama híros nevezetes K.-fi L. Uramtól, megcselekedém az általa elmondottakat.

Az jeles Szt...(elmosódott, olvashatatlan írás) innepén, ki a kellő időben arra jár, szándéka tiszta és nem a maga javát keresi, megláthatja titkukat.

A köveket és mindeneket tiszteletben tartja, mert ha olyan valamihez nyúl, a' mi ötet nem illeti, Szerentsétlen ottan végzi életét. Jól el legyen készülve lelkire nézve...

Mert sokkal nagyobb legyen veszedelme, hogy gondolná a vigyázatlan...

Csenddel tiszteli az helyet s az Ünnepet, mert ha csak egyetlen szót is szólana, akkor kárba vész fáradozása. Sötétség borulna mindenre...

Magam is így tettem... A Szt... templom tornyában alig ütötte el az éjfelet az óra, amikor is kimenvén a megadott helyre, megállék a kövek közelében. A Holdvilág derengő fényénél látám, ahogy a kövek előbb mocoogni kezdtek, majd lassan lelkes állatok alakját ölték magukra, és szinte mind egyszerre szólani kezdenek. Olyan félelem szálla meg, hogy elsőre nem is értém szavukat, de szívdobogásom elcsitula, és hallgatni kezdém, hogy miről is szólnak.

Olyan titkoknak levék így a tudója, melyet esküvéssel fogadék fel, hogy el nem árulok, ahogyan K.-fi L. uram is tanácsolá.

Ellenben ... nagy lármák indulhatnak, és úgy lehet Szerentsétlenebb lenne, hogynem gondolná.

Pali hitetlenkedve meredt Pannira, mintha most látta volna először.

– Hogy sikerült? Fantasztikus vagy!

– Hát – feszített büszkén a copfos –, nem volt könnyű. Igazság szerint kértem anyutól valami régi könyveket, és megpróbáltam összevetni az írásjeleket, aztán apránként, mintha keresztretjvényt fejtenék, rájöttem, hogy miről is lehet szó. És így lassanként a szöveg kezdett értelmessé válni.

– A templom, meg kell keressük a templomot! – villant át a fiú agyán. Láttam is egy ilyen templomot, de hol is, merre is?

Rémlett, mintha a minap már látta volna, amikor a másik irányba autóztak apuval. Lassan beúszott a keresett emlék: Sanyi bácsi volt az, aki mutatott a hegyen túl egy fehér tornyú templomot, és mondott is valamit, de mit is? Ő nem volt akkor különösebben figyelmes.

Most pedig alig várta az alkalmat, hogy visszatérhessen oda. Nem is kellett túl sokat várnia, mert a következő napokban váratlanul újból felbukkant náluk Sanyi bácsi, apja jó barátja. Pali, kihasználva az alkalmat és a bácsi jókedvét, megkérte, hogy vinné magával a szomszéd településre. Persze, valójában egyáltalán nem volt kíváncsi a kis, poros falura. Apja barátjának nagy, tornácos háza mellett szőlők kókadoztak, és hatalmas borpincék rejtőztek az udvar végében. Ő azonban azt a rejtélyes, bizonyos templomot szerette volna szemügyre venni útközben.

Apja is arra indult a borászatot megszemlélni, és jó hangulatában beleegyezett, hogy ő is velük mehet. Pali boldog izgalommal ült be az autóba, bár ezt leplezni igyekezett, édesapja gyanút ne fogjon, hogy ő valami-re készül. Ez most számára mindennél fontosabb volt. Ahogy lassan leszállt az est, a fiú kivárta a megfelelő pillanatot, kiszökött a borászat udvaráról, és felkészedett egy arra haladó szekérre.

Útközben jól az agyába véste azt az útke-reszteszödést, ahonnan már látszott a templom tornya. Itt letért a főútról. Sokáig menetelt az elhagyatott úton, de ahogy telt az idő, egyre inkább úgy tűnt, mintha a templom távolodna tőle, nemhogy közelebb kerülne. Mígnem az egyik kanyar után, amikor már lassan kezdett úrrá lenni rajta a kétségbeesés, hirtelen előtte állt. Mintha a semmiből termett volna oda, mint mikor álmainkban váratlanul elénkbe lép egy fantasztikus lény, amelyre kíváncsiak lennénk ugyan, és szeretnénk közelebről megsejteni, ugyanakkor tartunk is tőle.

Pali egy pillanatig csak csodálta a romjaiban is lenyűgöző épületet, majd egyre gyorsuló léptekkel elindult feléje. Gyom verte fel a templomkertet, a térdét verdeste. Mire a kis kovácsoltvas kapuhoz ért, szinte észrevétlen beesteledett. Azon vette észre magát, hogy egyre sűrűbbé válik a homály, és mind sötétebb árnyékok ölelik át a templom gótikus íveit.

Óvatosan belépett a romos épületbe, olyan lassan, mintha attól tartott volna, hogy van még ott valaki, aki meghallhatja vagy talán kikergetheti. De ahogy kitárult a nagy, rézzel díszített kapu, a homályba burkolózó szentélyen látszott, hogy nagyon régen nem járt ott senki. A fiú ott állt a végtelenbe törő gótikus ívek alatt, a templom közepén, a hatalmas, fehér márványkockákon, és nagyon aprónak, kicsinek érezte magát most, kisfiúnak...

Egy olyan kisfiúnak, akinek otthon kéne lennie a szüleiével, és egy izgalmas filmet néznie, nem egy elhagyatott templom közepén, a közelgő éjszakában, hatalmas pusztaság közepén várni valamire. Érezte, ahogy a félelem szorongatja a torkát, és a szíve összezsugorodik.

- Ha már idáig elértem, körbe kell járnom, végül is mi rossz történhet itt? - gőzöködte magát. - Hiszen nincs itt senki, ki tudja mióta nem is járt erre egy árva lélek sem, csak ez az omladozó istenháza, legfeljebb egerek lehetnek valahol - keringtek lázasan a gondolatai.

- És ha már itt van - töprengett tovább -, akkor körül kell néznie, mert ez az a templom, amiről a sárkányos könyv ír, ennek kell lennie! Akkor még jó állapotban lehetett a szentély, amikor a könyv keletkezett, és bizonyára sokan látogathatták, a közeli faluban is biztos még sok ember élt... És ő, M. Pali, 6. osztályos diák, most körbejár, és felfedezi az elfeledett rejtélyt, a ... mit is?

Szóval, azt a valamit, amiről az öregember is beszélt, a gömbköveket...

Ócska, korhadt lépcsőkön kapaszkodott felfelé, minden lépésénél fájdalmasan felnyögtek, féltől volt, hogy bármikor leroskadhatnak. Az egyik falból hiányzott egy rész, beomolható, így olyannak hatott, mintha a végtelenig tágulna a fala,

tán csak a közeli hegyek szabnának neki határt. A nagy, kerek üvegablak helye is üresen tátongott, de a holdvilág olyan élesen sütött be, hogy szinte nappali világosság támadt az egykori szentélyben. A fiú először lassan, óvatosan járta körül a helyiséget, majd egyre inkább felbátorodott, hiszen seholy lélek sem járt. Megállt itt az idő, mindenütt az enyészet jegyei, az oltárterítő úgy elvékonyodott az idő vasfogától, hogy féltől volt, ha valaki hozzáér, szétmállik a kezei alatt.

Hatalmas, sűrű pókhálók terjeszkedtek háborítatlanul, rozszant, szétesőben levő berendezés mindenütt. Talán a szárnycsattogásra lett figyelmes, de ahogy hirtelen felnézett, különös alakokat vett észre a falakon. Először a kopásnak és a holdvilág sápadt fényének tulajdonította, hogy fura figurákat vél látni. De csakhamar rá kellett döbennie, hogy valóban állatfigurák azok, amelyek szembenéznek vele.

Hosszasan figyelte az ábrákat, míg fokozatosan ráébredt, hogy mire is emlékeztetik: a rejtélyes öregember történetére és természetesen a Sárkányoskönyvben írottakra.

- Ez az, ez az a hely - hasított belé a felismerés -, ez az a templom, ahol a kövek megszólalnak! Ahol átváltoznak a gömbkövek!

Most már csak az volt a kérdés, hogy a közelben, az elhagyatott templomudvaron valóban ott vannak-e? Hiszen csak nem fognak a gömbkövek a jeles napon odagyalogolni nagy messzeségből!

- Itt kell lenniük a közelben, hiszen már azok is látták őket, akik ezeket a rajzokat készítették, talán éppen emlékeztetőül, jelként! És nekünk meg kell találnunk őket! - kiáltott fel izgatottan a fiú.

Eljött a tél is, és sűrűn hullott a hó, néha az erős szél is felkerekedett, mint azon a napon is, amikor Pali a téli szünetben Panniék háza felé szaladt. Izgatottan verdeste le a havat a csizmájáról, már alig várta, hogy beszámolhasson legújabb terveiről. Jó ideje fontolgatták a lánnyal, hogy azon a bizonyos bűvös éjszakán ki kéne menjenek oda, a régi templomhoz, hogy meglessék és kihallgassák azt, amit a kövek mondanak.

Régóta szövögették a terveket ehhez a nehezen megoldható és kockázatos feladathoz. Idejük még volt, mert természetesen meg kellett várni, hogy elmúljon a hideg, rossz idő, ahhoz, hogy kiruccanhassanak oda.

Bár már majdnem március vége volt, mégis szakadatlan hullott a hó. Még a legöregebbek sem emlékeztek hasonló időre. Persze, a gyerekek élvezték, hönnyülakat gyúrtak, mert már Húsvét is közelgett. A nagyobbak is örültek a tanítási szünetnek, Panni és Pali összedugták a fejüket, hogy kiötljék a tervet, a legapróbb részletekig. Mert ha komolyan akarták venni a Sárkányoskönyvet, akkor figyelembe

kellett venniük, hogy csak bizonyos ünnepnapokon szólal-
nak meg a gömbkövek. A lány ennek is utánajárt nagyma-
mája szomszédjánál, Piroska néninél, akinél felfedezett egy
naptárat, amelyben minden régi ünnep fel volt tüntetve.

Aztán apránként kezdte kidolgozni a tervet:

– A terepet fel kell térképezni – töprengett –, ha nem is
szó szerint gondoltam – nézett társára.

– Mármint nem fogunk térképeket rajzolni! – vigyorgott
Pali –, főleg, hogy nem is értünk hozzá.

– Igen, de nem árt jobban megismerkedni a környékkel!
– törte tovább a fejét Panni.

Ehhez azonban a fiú éjjeli kirándulásának emlékei nem
voltak elegendők. Ezért kénytelenek voltak egy nap külön
felkerekedni, és alaposan szemügyre venni a romokat. Csú-
pán néhány óra állt rendelkezésükre, így szinte futva járták
körbe a romtemplomot. Majd szemrevételezték a gömbkö-
veket a kertben, azok ott voltak a helyükön háborítatlanul,
ahol lenniük kellett. Végül azt eszelték ki, hogy a templom
egyik kiugró szögleténél állnak majd lesben, ennek takarás-
ából ugyanis kiválóan meg lehetne figyelni a kertet.

Már odahaza, Panni nagymamájának homályba bur-
kolózó tornácán ültek le a haditervet megvitatni. Sok tisz-
tázatlan pont volt még, de a legnehezebben megoldható
feladat az volt, hogyan is tudnának már késő este elszökni
otthonról úgy, hogy ne vegyék észre őket.

Először a fiú lógott meg, ügyesen kinyitotta a kertkaput,
és már kinn is volt az utcán. Panni vacsora után, mialatt a
nagymamájánál vígan szólt a rádió, az ablakon mászott ki,
majd kívülről óvatosan belökte azt, hogy ne maradjon nyit-
va, és ne figyeljenek fel rá.

A nagy fánál találkoztak, ott aztán Panni a hátára vette
az addig a kabátkája alatt rejtegetett hátizsákot. Pali is hoz-
ta a magáét, elemlámpákkal és egyéb szükségessel meg-
tömve. Majd nekivágtak a sötétnek, a néptelen utcákon
keresztül egészen a távolsági buszmegállóig mentek. Nem
sokat beszéltek, megszaporták lépteiket, nehogy lekés-
sék az utolsó buszt, mert a kanyarnál már hallani vélték,
ahogy felberreg a motor. Az út félelmetesebb része akkor
kezdődött, amikor a következő falunál leszálltak, és a ki-
halt mezei úton kellett továbbindulniuk a templom romjai
felé.

Szívük a torkukban dobogott, de most már nem lehe-
tett visszakozni. Egy darabig hangosan szuszogva vették az
emelkedőt, pedig nem hajtotta őket senki.

– De kár, hogy nincs itt Mackó, hiányzik! – fordult meg
hirtelen a lány, miközben kesztyűs kezével letörölte a veríté-
ket a homlokáról.

– Hát te mondtad, hogy ne hozzuk – felelte Pali, csak
hogy mondjon valamit. – Persze, nem lehetett – tette hoz-

zá legyintve –, már otthon felugatta volna a házat. És ha itt
éjjel lármát csap, akkor hiába jöttünk ki.

Majd halkan füttyörészni kezdett, hogy félelmét palás-
tolja.

– Hamarosan ott vagyunk – szólt oda biztatón a lány-
nak –, a kanyar után már látszik a templom.

– Főleg, ha nem lenne ilyen sötét – dűnnyögte a copfos.

Nemsokára megérkeztek, a kis rácsos kertkapu nyiko-
rogva nyílt kezük alatt, ők meg halkan átosontak az udva-
ron, mintha valaki megláthatta vagy -hallhatta volna őket.
Valószínű, néhány éjjeli madáron kívül egy teremtmény
nem volt sem távol, sem közel.

– Gyere – szólt hátra a fiú, mintegy önmagát is bátorít-
va, és vállával benyomta a súlyos, vaspántos tölgyfaajtót.
– Gyere csak – előrelépett, és haladni kezdett a templom
belseje felé. De mindketten megborzongtak, és nemcsak a
benn uralkodó hidegtől és széltől, ami a hiányzó ablaküve-
gen keresztül áramlott feléjük.

Miután szemük hozzászokott a félhomályhoz, és Panni
is körbejárta a szentélyt, az egyik fal tövében letelepedett
egy rozzant lócára. Némi tétovázás után a fiú is követte,
leült, és az oltár felőli üres fal irányába tekintve így szólt: –
Nézd csak, lassan feljön a Hold!

A lány az órájára pillantott: – Igen, lassan közeleg az éj-
fél, amikor elérkezik az idő – suttogta.

A mutatók mintha egyre lassabban vánszorogtak volna
előre, hiába néztek egyre gyakrabban az órára, az idő csak
nem akart telni, és az éjfély egyre késett. Már szinte elszende-
redtek, a hidegtől és a hosszas várakozástól elgémberedve,
amikor egy halkabb ütés után hirtelen hangos harangozás
kezdődött. Az óraszerkezet még működött, és a kellő idő-
ben a harangok megszólaltak, életre keltek.

Mindketten talpra szökkentek, Panni még a kezét is a
fülére szorította, olyan fülsértő volt a hirtelen támadt zaj
a hatalmas csend után. Mintha lenn a völgyben is haran-
goztak volna, a csengés-bongás visszhangzott mindenfelé
körülöttük, terjedt és rezgett a hang.

A templomkertben különös csönd terült szét az éjféli
nagy harangozás után. Először csak halvány pislákoló fé-
nyeket láttak felgyűlni, mint apró mécseseket vagy fülledt
nyári esteken szentjánosbogarakat, de a kis fények egyre
erősebben világítottak, úgyhogy követni lehetett forrásu-
kat. Majd halk, suttogásszerű hangokat hallottak. A gyere-
kek összerezzenek, megriadtak, mert az első percben úgy
vélték, hogy még valaki járkal a romos templom udvarán.
De a tompa mormolás egyre fokozódott, mozgást azon-
ban nem láttak, csak a hunyorgó fényeket.

Olykor úgy tűnt, egy-egy világító kő kutya- vagy nyúl-
szerű alakot ölt, megnyúlik, majd újból eredeti formájára ▶

Polgári otthonok öles falai között

Márai Sándor (1900–1989) gyermekkorában

Ebben a lapszámban egy kicsit visszalépünk az időben, az első világháborút közvetlenül követő esztendőkből a világháború előtti „boldog békeidők” utolsó éveibe. A jómódú polgári Európa keleti és nyugati végén tekintünk be egy-egy író gyerekszobájába.

Márai Sándor és Jean-Paul Sartre meglehetősen különböző pályát futottak be az irodalomban, bár a polgári jólét, amelybe

a huszadik század legelején beleszülettek (Márai 1900-ban, Sartre 1905-ben) meglehetősen hasonló környezetet, életkörülményeket jelentett számukra. Márai Kassán nőtt fel, a kis Sartre-ot Párizsban neveli elzászi származású édesanyja és anyai nagypája, Charles Schweitzer. Ennek a városi, polgári gyermekornak a színhelyét többnyire a tágas lakás, a szobák, szalonok, könyvtárak képezik. A kassai polgárgyermekek legfeljebb a ház zárt udvarában játszanak, egészen más élet ez, mint a falusi gyermekek kalandos, madarászós, természetközeli világa. A kis Sartre esetében a szó szoros értelmében ki volt zárva a külvilág, a dolgokat előbb ismerte meg a

könyvek, a betűk által, mint a maguk valójában. Schweitzerék párizsi és a Grosschmid-ok (Márai eredeti családi neve) kassai otthonában egyaránt fontos helyet foglalt el a könyv, a könyvtárszoba. De a könyvek nyomtatott lapjain feltárulkozó világ is lehet annyira izgalmas, mint az igazi, még ha nem is helyettesítheti azt.

Márai családja, amint az alábbi részletből kiderül, valószínűleg falta a kultúrát, főleg könyv és folyóirat formájában, hatalmas mennyiségben vásárolták a könyvet, amelyből „szükség” esetén eladásra is jutott, a gyermekek által, akik alkalomadtán így pótolták zsebpénzüket.

Az „úri szobában” három üvegajtós szekrényben sorakoztak a könyvek. Anyám „könyvtára” már inkább csak dísz tárgy volt, a szalon berendezésének egyik kelléke s emléke a múltból; a mahagóniszekrény ajtaját ritkán nyitogatták. Vagy háromtucat, vörös vászonba kötött Egyetemes regénytár adta ki a zömét anyám könyveinek. (...)

Apám könyvtára tekintélyes volt, és elfoglalta az „úri szoba” leghosszabb falát. A magyar írók közül Mikszáthot olvasta a legszívesebben. Jogi könyveit, a hasas corpus juris-köteteket stb. az irodában őrizte; a lakás három magas, falba épített könyvszekrénye tele volt szépirodalommal. A

► zsugorodik, imbolyog és ismét mozdulatlaná válik. Pali hirtelen ráébredt: a kövek annak az állatnak az alakját öltik fel, amelyekre a formájuk emlékeztet. De nem sokat ért rá ezen elmélkedni. Ez idő alatt ugyanis a fura dünyögés annyira felerősödött, hogy úgy hallatszott, mintha sokan egyszerre beszélnének.

– Te értesz valamit? – suttogta végre türelmetlenül Panni.

– Nem, én nem... – rázta meg a fejét a fiú –, de gondold, hogy ők... – és a gömbkövek felé intett – tényleg ők szólaltak meg?

– Hát mégis ki? – nézett vissza tágra nyílt szemekkel a copfos. – Tán a denevérek?

Habár, ha jól belegondolt, ennyi „erőfeszítéssel” akár ők is beszélgethettek volna.

– Mit csináljunk? – ságta tovább Pali.

A lány csöndet intett: – Várjunk, lássuk, mi lesz!

A mormolás folytatódott egy kis idő múlva, a gyerekek moccanni sem mertek ezalatt, amikor hirtelen torokhangra figyeltek fel, amely érthetően ejtette ki a következő szavakat:

– ... a nagy hegy... és az öreg kő...

– Az öreg kő majd megmondja!

Pali meglepetésében hangosan szólalt meg:

– Te, te is hallottad?

Panni dühösen rásziszegett: – Pszt!

De úgy tűnt, már késő, mert a fények abban a pillanatban kihunytak, vaksötét lett az udvaron, és mély csönd borult mindenre.

– Jaj – ságta Panni, – jaj, látod, mit csináltál? Meghallottak minket!

– Bocsánat, bocsánat – morogta Pali, és a zsebe mélyéből előhalászott egy elemlámpát. Mintha a Holdat is kifűjták volna, olyan sötét volt, csak az elemlámpa kis fénye világított.

– És most mi lesz? – kérdezte rosszkedvűen.

– Hát menjünk – felelte bosszúsan Panni, és egy rakoncátlan tincset kisimított az arcából. – A baj az, hogy nem hallottuk, mit akartak mondani. Hogy hol van az öreg hegy?

Sietősen hazafelé indultak, útközben civódva a történeteken.

Ahogy elhagyták a romot, és árnyuk eltűnt az útkanyarban, ha valaki figyelte volna, a templomudvaron gömbformájú fényjeleket látott volna szökdelni.

városunkbeli polgárság sokat és szívesen olvasott. (...) Akkoriban ha egy polgári sorú asszony unatkozott, nem kártyázott, nem szaladt a moziba vagy kávéházba, hanem elővett egy könyvet és olvasott. Apám estéi is így teltek el, könyvvel a kezében. (...) Nem múlt el nap a középosztálybeli, értelmes ember számára, hogy az esti órákban, elalvás előtt, az ágyban néhány oldalt ne olvasott volna valamilyen új könyvből. Járt egy angol folyóirat is, a *Nature* című természettudományi folyóirat, de csak ritkán forgattuk, mert az angol nyelvvel valamennyien hadilábon álltunk a családban, bár esztendő-kön át beállított minden héten háromszor az öreg, iszákos angol nyelvmester, akit néha megleptünk ebéd után, amint apámmal kettesben, az úriszoba kényelmes karosszékeiben, angolóra ürügye alatt békésen szunyókálnak. (...)

Rengeteg könyv gyűlt fel idővel az emeletes, szárnyas ajtajú szekrényekben. Itt sorakozott mindenekelőtt a „tel-

jes Mikszáth” s a teljes, egészvásznonba kötött Jókai. Ez a jubileumi kiadású, százkötetes Jókai lassanként elapadt, mert a Forgách utcai antikvárius, akinél iskolaév végén értékesítettük a fölöslegessé vált tankönyveket, ötven krajcárt fizetett egy kötet Jókaiért, s nem is tisztelt más egyebet a világirodalomból. (...) Így aztán reafanyalodtam szeretett Jókaim elkötyavetyélésére – a mi családjunkban nagyon érzékenyen megtartották a névnapokat, születésnapokat, a családtagok sohasem feledkeztek meg ilyen alkalmakkor egymás megajándékozásáról, s mert pénzem nem volt, a szorgalmi munkákat meg nem kedveltem, kénytelen voltam születésnap vagy karácsony előtt egyes darabokat értékesíteni apám könyvtárából. Magyarul, loptam a könyveket apám könyvtárából. A jubileumi Jókai-sorozat meglehetősen leapadt, mire felsőbb gimnáziumba kerültem.

Jean-Paul Sartre (1905–1980) gyermekkorában

A kisgyermek **Jean-Paul Sartre** nagyjából ugyanazokban az években úgy élte életét a párizsi polgári lakásban, mint egy külvilágtól gondosan elzárva nevelt üvegházi növény, nem véletlen, hogy nagyon korán, még az iskola előtt megtanult olvasni: számára a könyvek a szó szoros értelmében helyettesítették a külvilágot, mi több, ezek jelentették magát a természetet, de ez a

betűvilág korántsem volt unalmas, sűrű univerzum, az igazi, falakon túli valóság ezek után egyenesen csalódást okozott számára.

Bizony, hasztalan keresném magamban a paraszti gyermekkor kusza emlékeit, édes esztelenségét. Soha nem túrtam a földet, nem szedtem fészket, nem gyűjtöttem növényeket, s nem vadásztam kavicsokkal madarakra. A könyvek voltak az én madaraim és madárfészkeim, háziállataim és istállóim és rétjeim; a könyvtár az egész világ tükörképe volt; s a tükörképben megvolt az eredeti minden mélysége, változatossága, váratlansága. Hirtelen kalandra indultam: székekre, asztalokra kellett felmásznom, vállalva a könyvflavinák veszélyét, melyek maguk alá temethettek volna. A legfelső polcon lévő könyvek sokáig elérhetetlenek voltak számomra; más műveket, alighogy felfedeztem őket, nyomban kikaptak a kezemből; voltak, amelyek elbújtak előlem: egyszer kivettem, elkezdtem olvasni, azt hittem, visszatettem a helyére, s egy hétig kellett keresnem, míg megint ráakadtam. S micsoda szörnyű találkozások:

felütöttem egy albumot, s az illusztráción undok férgek nyüzsgő tömegére esett tekintetem. A szőnyegen hasalva beutaztam Fontenelle, Arisztophanész, Rabelais sivatagait; a mondatok olyan ellenállást tanúsítottak, akár a tárgyak: meg kellett figyelni, meg kellett kerülni őket, úgy kellett tennem, mintha elmennék, aztán hirtelen visszatérni, rajtuk ütni, amikor nem számítanak rá, s többnyire így is megőrzik titkukat. (...)

A könyvtárban alig volt más könyv, mint a nagy francia és német klasszikusok. Voltak még nyelvkönyvek, néhány híres regény is, Maupassant válogatott elbeszélései, képzőművészeti albumok – egy Rubens, egy Van Dyck, egy Dürer, egy Rembrandt –, ezeket tanítványaitól kapta nagyapám újévi ajándékol. Gyengécske világegyetem. Hanem a *Nagy Larousse* (francia nagylexikon) mindent pótol; találomra kihúztam egy kötetet az íróasztal mögül, az utolsó előtti polcra: az A-Bello, Bello-Ch vagy Ci-D, Mele-Po vagy Pr-Z kötetet (ezek a szótagpárok földrajzi nevekké váltak, az egyetemes tudás egy-egy tartományát jelölték; volt egy Ci-D birodalom, egy Pr-Z birodalom, s mindegyiknek megvolt a maga állat- és növényvilága, megvoltak a városai, nagy emberei, ütközetei); erőlködve rátettem nagyapám íróasztalára, kinyitottam, valódi madarakat szedtem ki fészkeikből, valódi virágokra leszálló valódi lepkékre vadásztam. Emberek, állatok *személyesen* voltak jelen a könyvben: a kép volt a testük, a szöveg a lelkük; házunk falain kívül is találkozott az ember bizonytalan, kezdetleges utánzatokkal, melyek többé-kevésbé hasonlítottak a mintaképekre, de meg sem közelítették tökéletességüket: az Állatkertben a majmok nem voltak olyan majomszerűek, a Luxembourg-kertben az emberek nem voltak olyan emberszabásúak.

Gyermeksors a történelem korszakaiban és kultúráiban

2. rész – Róma

Ókori Róma

Rómában a társadalom alapegysége a család (familia) volt, amely nagyon zárt egységet alkotott.

A gyermeket hétéves koráig az édesanyja nevelte, aki a családban nagy tisztelettel bírt. Tőle tanulta meg a gyermek a helyes magatartást, az ősi hagyományokat, a római vallás tanait.

Gavius Rufus házána festménye, Pompeji, I. század

A családfő az apa (pater familias) volt, aki a családon belül korlátlan hatalommal bírt. A megszületett gyermeket az apa nem volt köteles a családba befogadni: kitehette közterületre, zálogba adhatta, eladhatta, sőt, meg is ölhette. Ez a korlátlan hatalom az apa haláláig tartott, ennek értelmében felnőtt gyermekét is megölhette. A XII táblás törvényekben található egy olyan korlátozó szabály, amely arra

vonatkozik, hogy ha egy apa egymás után háromszor zálogba adja gyermekét, akkor a harmadik zálogbaadásnál elveszíti hatalmát gyermeke fölött.

A rómaiak foglalkoztak a gyermekkori sajátosságokkal. Három fejlődési szakaszt különböztettek meg: csecsemőkort, gyermekkort, ifjúkort.

Márványszarkofág részlete, II. század

Ezt követően az apa vette át a nevelő szerepet. Tőle tanult meg a gyermek írni, olvasni, számolni, valamint a fontos gyakorlati ismereteket. Magával vitte a Fórumra, ahol megismerkedhetett a politika világával, a törvénykezéssel, a

szavazás rendjével, hogy nagykorúvá válása után ezeket ő maga is gyakorolhassa. A politikában, a közügyekben a lányok nem vehettek részt. A fiúk ezt követően jól szervezett katonai táborokba kerültek, ahol kemény kiképzésben részesültek.

Amikor Róma terjeszkedni kezdett, bekebelezte az antik Görögországot, ezzel együtt a görögök, műveltségét, kultúráját is. Míg a görögöknél a nevelés célja az volt, hogy a gyermekből harmonikus ember váljék, aki fogékony a szépre, jóra, addig Rómában nem ez a cél érvényesült. A rómaiak nem azért edzették a testüket, hogy arányos, szép fizikummal rendelkezzenek, hanem, hogy a harcban legyőzzék az ellenséget. A rómaiak eszménye a „vir bonus”, a jó ember, aki mindig a birodalom érdekei szerint cselekszik, akár köztisztviselő, akár katona.

Római legionárius lándzsával és pajzsával, II. század

Divattá vált görög dajkát fogadni a kisgyermek mellé, akik édesanyjuk helyett szoptatták-gondozták őket. Sok, a hagyományokhoz ragaszkodó római ellenezte ezt. Erről Tacitus így ír: „Bezzeg most a csecsemőt kiadják valami görög nőszemélynek, aki mellé adnak még néhányat a szolgák seregéből, többnyire a leghitványabbakat... A gyermekek friss és befolyásolatlan lelkét rögtön ezeknek a zavaros beszédei itatják át.”

Görög mintára fokozatosan teret hódított az intézményes nevelés.

Az alapismereteket (olvasás, írás, számolás) a ludusokban sajátították el a gyermekek. Ezeket az intézményeket Rómába települt görög magántanítók alapították. Felszerelésük igen szegényes volt.

Az olvasást és az írást hosszú, fáradságos gyakorlás során sajátították el a gyermekek. Először szótagolva, „silabizálva” tanulták. A tanítók próbálták játékosá tenni a gyakorlást, elefántcsontból vagy fából faragott betűk segítségével. A ludus szó is azt jelenti, hogy kellemes foglalatosság, játék. A játékoság módszere mellett

a ludusban szigorú fegyelem uralkodott. A verés egyik fontos fegyelmezési eszköz volt.

Quintilianus, a híres római oktató, így érvel a testi fenyegetés ellen: „...És egyáltalán: ha a kicsi gyereket veréssel tartod kordában, mit fogsz csinálni az ifjúval, akivel szemben ilyen megfélemlítést nem alkalmazhatsz, s akinek még nehezebb a tanulnivalója? Számítsd hozzá, hogy azzal, akit sokat vernek, fájdalomában vagy félelmében gyakran olyan dolog történik, amit elmondani is csúnya, és később restelkednie kell miatta, ez a szégyenérzet pedig elveszi az önbizalmát, letöri, és arra készíti, hogy még a napvilágtól is viszolyogva meneküljön.”

Szintén görög magántanítók nyitották meg a grammatikai iskolákat, ahol latin, görög nyelvtant, valamint költészetet és irodalmat tanultak a tizenegy-tizenkét éves fiúk.

Római iskola, dombormű

Később elterjedtek a retorikai iskolák is, annak ellenére, hogy kezdetben a hivatalos körök ellenezték. Ide tizenhat éves korukban kerültek az ifjak, ahol széles műveltséget szerezhettek.

Róma nagy birodalomná válását követően az oktatással szemben támasztott társadalmi igény is megváltozott. A birodalomnak nagyon sok köztisztviselőre volt szüksége, így az eddig kialakult iskolák kiegészültek jogi iskolákkal is.

Az ideális római köztisztviselőnek rendelkeznie kellett a következőkkel: nyelvi képzettséggel, tudományos képzettséggel, szilárd erkölcsi tartással.

A császárkorban megjelentek a filozófiai iskolák is, ahol Róma legelőkelőbb ifjai tanulhattak. Ezeket az intézményeket is görög filozófusok vezették.

Kék cumisüveg Vichyből, I-II. század

Érdekes történetek neves emberekről

Mindazt, amit fontosnak és érdekesnek tartunk, igyekszünk emlékezetünkben elraktározni. Amióta az írni tudás általánossá vált, sok mindent papíron, naplóban örökítünk meg. A fényképezés feltalálása óta a fénykép szintén nagy segítségére van az emlékezésnek. Azonban az emlékezés egyik legősibb formája a történetesítés. A történetbe foglalt események könnyebben továbbadhatók, könnyebben emlékezetben tarthatók és felidézhetők. A történet tartalmazza egy esemény helyszínét, idejét, szereplőit, a szereplők közötti viszonyokat, az esemény lezajlásának rendjét, kimenetelét.

Mindannyian naponta sok-sok történetet mondunk el és hallgatunk meg. Legszívesebben azokat, amelyek érdekes személyekről szólnak (neves emberek, sztárok), amelyek friss vagy valamiért meglepő, szokatlan, sajátos eseményről számolnak be. Ilyen esemény lehet az utazás, a váratlan találkozás, a szerencse és a tragédia, a betegség.

A tréfás, komikus, humoros történetek a környezetünkben élő személyeket szokatlan helyzetben jelenítik meg. Valóságos személyek tréfás tettei a középkor óta közkedveltek. A kidolgozástól és a szereplőtől függően nevezhetjük őket mesének (Mátyás királyról szóló mese), trufának (a bölcs Salamon király és Markalf története), igaztörténetnek.

Az *anekdota* rövid terjedelmű, csattanóval záruló, valóságos személyről szóló humoros történet. Előzményei az ókori kultúrában is megvoltak, a mai értelemben vett anekdota azonban a 13. században alakult ki Itáliában. A 19. században a hírlapirodalom meghonosodása, az egyletek, klubok megjelenése, az utazás elterjedése kedvezően befolyásolta az anekdotázást. Egy nemzet, egy ország anekdotákat mesél királyairól, neves tudósairól és művészeiről, egy város az előjáróiról, az orvosokról, a tanárokról, a politikusokról, egy falu a fősvény, a sikeres gazdákról, egy iskola a szórakozott, a szigorú tanárokról, egy rajongói csoport a sztárok eredetiségéről, egy szerkesztőség az írók és a művészek különc viselkedéséről, egy család az elődökről és a rokonokról. Anekdota szólhat valakinek a sikereiről és kudarcairól, megszegyenüléséről és leleményességéről, akaratlan elszólásáról és bölcs mondásáról. Mind a gyűjteménybe került, mind a szóban elhangzó friss anekdota a folklór élő, népszerű darabja maradt.

A magyar anekdoták kedvelt hőse Mátyás király, a hányattásaiban a kedélyét megőrző Csokonai Vitéz Mi-

hály, az országot bejáró szeretett, forradalmár költő, Petőfi Sándor, a polihisztor Brassai Sámuel. Hatvani István a 18. században élt, a debreceni kollégium tehetséges tanára volt. Az emlékezetben úgy maradt meg, mint aki az ördögökkel cimborált. Göre Gábor történeteit Gárdonyi Géza, Háy János nagyotmondásait pedig Garay János örökítette meg.

Hermányi Dienes József református prédikátor a 18. században Nagyenyeden gyűjtötte össze Erdélyország anekdotáit. Anekdotázó kedvéről híres volt Jókai Mór és Mikszáth Kálmán is. Tóth Béla újságíró az 1900-as évek legelején hat kötetnyi anekdotát írt össze.

Brassai Sámuel (1797–1897) szórakozott ember hírében állt. Egy alkalommal a békák viselkedését figyelte. Számolni kezdte az egyik állat érverését, a másik kezében zsebóráját tartotta, a másodpercek múlását követte. A kísérlet befejeztével zsebóráját a tócsába hajította, a békát pedig mellényzsebébe csúsztatta, órája helyére.

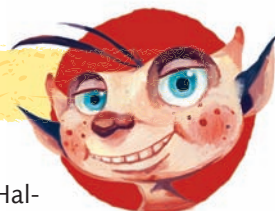
Vajda János költő (1827–1897) Petőfi Sándor kortársa volt, magányos, barátságtalan ember. Meg volt győződve, a világ összeesküdött ellene, hogy őt mindig bosszúsá tegye, hogy neki semmi sem sikerüljön. Egyik nyarat a cseh üdülővárosban, Karlsbadon töltötte. A városban heteken keresztül zuhogott az eső, a vendégek csalódottan mondták vissza nyaralásukat. – Akar szép időt? – kérdezte Vajda János a kiüresedett szálloda tulajdonosától. A kétségbeesett házigazda mindent megtett volna a jó időért. – Akkor vegyen nekem egy esőernyőt – mondta Vajda János. – Ha már nekem is lesz ernyőm, a természet biztosan ellenem fordul, biztosan napsütés köszönt be.

Valóban így történt: – Kiléptem az utcára, s széthasadtak a felhők. Kinyitottam az esernyőt, és az eső elállt, a nap kisütött – mesélte a sorsüldözött Vajda János.

Molter Károly (1890–1981) marosvásárhelyi tanár, író, irodalomtörténész volt. Egy alkalommal több írot látott vendégül, közöttük volt Tamási Áron és a korszak másik jeles írója és szerkesztője, Kacsó Sándor. A házigazda hároméves kislánya arra figyelte fel, hogy Kacsó Sándornak az egyik kezén (egy gyermekkori baleset miatt) csupán négy ujj van, s ezt szóvá is tette. – Már hogy hiányozna, kicsi fiam! – válaszolta Kacsó Sándor. Hiszen mindenkinek négy ujj van az egyik kezén. Ha nem hiszed, hát nézd meg az Áron kezét is, lássuk, azon hány van!

S valóban, Tamási Áronnak is hiányzott az egyik ujj, szintén véletlen baleset következtében. – Minden em-

bernek az egyik kezén öt, a másikon pedig csak négy ujja van! Te vagy nyomorék, fiam, s apád is nyomorék, hogy tíz ujjatok van – ugratta a gyermeket a két felnőtt.

Imreh Lajos Sepsikőröspatakon született 1873-ban, kilencgyermekes székely családban. A család anyagi helyzete miatt csak elemi szintű tanulmányokat végezhetett. Olvasottsága, megfontoltsága, szorgalma és munkaszeretete, segítőkészsége miatt korán népsze-

arra gondolt, hogy megréfálja őt. – Hal-lod-e, az este elfelejtém mondani, hogy a komád, Fogarasi azt üzenté, ma minél előbb okvetlenül menjél le hezza, mert fontos megbeszélni valója van veled – mondta a férjének. Imreh Lajos sietve kapta be a reggelit, magára terítette zekéjét, s sietős léptekkel igyekezett komájához, aki a falu kocsmárosa és boltosa volt. – Én téged nem hivattalak – csodálkozott a koma, majd

Keszeg Ágnes illusztrációja

rűségre tett szert. Népszerűségét fokozta tréfás kedve, előadótehetsége, dalismerete. Történeteit a családban, a lakodalmakban, a határra és vásárba menet, a falu kovácsműhelyében összegyűlt férfiak körében adta elő. Ezeket később tanár fia (ifjabb Imreh Lajos) gyűjtötte össze és jelentette meg *Sáska sógor* (Bukarest, Kriterion Könyvkiadó, 1985) címmel. Ebből a kötetből választottuk az alábbi anekdotát.

Egyik április elsején a földműves gazda, Imreh Lajos ellátta az állatokat, s reggelizni készült, amikor a felesége

minden világossá vált számára. – Téged jól becsaptak, hiszen ma április első napja van. De jó, hogy itt vagy, legalább iszunk egy kicsi köményes pálinkát – vigasztalta a rászedett férjet. Imreh Lajos késő délben, jókedvűen ballagott haza. – Hehehe! Jól megjárattalak – nevetett rajta az asszony. – Meg – ismerte be a férj. – De visszafizetem én is neked. Addig is a kocsmában fizess ki a köményest, amit a komával elfogyasztottunk – oszlatta el felesége tréfálkozó kedvét a váratlan hírrel.

Há akarok, eggyé válok a természettel

A Szín-téren:
RIITTA IKONEN (Finnország)
és KAROLINE HJORTH
(Norvégia), fotóművészek

annyira, hogy tudjam, egy-egy jelenetet milyen mondához vagy történethez kössek, a helyszín és a használt természeti anyagok sem véletlenek, lásd lennebb az Agnes című kép kapcsán elmondottakat. Hála Istennek, ezek nélkül is működnek a munkák, hatásosak, első látásra kapcsolatot teremtenek a nézővel. Én is szeretek bújócskázni a fiammal, átalakulni, álarcot ölteni, szélvészként vagy gondolatként megjelenni. És még csak nem is vagyok öreg. (Hogy ezt miért emelem ki, az mindjárt kiderül.)

A projekt sikeres, ezért a sorozatnak külön honlapja van. Ott követhetjük a kiállítást

A finn Riitta a Royal College of Art egykori növendéke, kiállított már a londoni Tate-ben, a Kiasma Kortárs Művészeti Múzeumban Helsinkiben, míg a norvég Karoline, a Westminsteri Egyetem elvégzése után, íróként, hajósként és fotósként keresi kenyerét. Munkáit megismerhették már Londonban, Oslóban, Tokióban.

Végre itt egy olyan konkrét kortárs művészeti projekt, kettejüké, amelynek értelmezéséhez, élvezetéhez nem kell föltétlenül ismernünk a művészettörténetet, ergó így több mindenkit megszólíthat. Mert nem bonyolult, mert közvetlen. Ez azért elég sok frusztrációtól is megszabadíthatja a nézőt, hogy a munkák nem feldolgoznak más munkákat, nem idéznek innen vagy onnan, nem kell tudni hozzá, hogy előtte mi történt a természetművészetben, fotográfiában, nem föltétlenül kell ismerni az alkotókat. Nem érdekes, hogy ilyent csináltak-e már előtte, nem fontos, hogy szép legyen a végeredmény, nem muszáj utánaolvasni. Persze, vannak kérdéseim, nem ismerem az északiakat

állomásait, láthatjuk, hogy például egyik megnyitón ezerötszázán kíváncsiak a képekre. Ott tolonganak az óriási múzeumi terekben az emberek, és a fotókon megjelenő arcok a látogatók között is felbukkannak.

Az *Eyes as Big as Plates* című sorozatukról van itt szó, amely egy folyamatban lévő kollaboratív projekt. A két alkotótárs egy norvégiai rezidencia (vendégművész-program) alatt találkozott egymással 2011-ben, akkor indult útnak közreműködésük első fejezete helyi idős farmerekkel, halászokkal, operaénekesekkel, ejtőernyősökkel.

Mit látunk ezeken a felvételeken? Én erős kötődést látok, harmonikus szimbiózist ember és környezete, a természet között. Látom az idős ember iránti tiszteletet, a környezettudatosságot, játékoságot. Kedves és vidám, ugyanakkor bölcsességet sugárzó arcokat látok, amelyek egygyé válnak a természettel, magukra öltvén azt.

Magánmitológiák, mondavilág, fantáziaszülte alakok és szituációk. Minden képen egy-egy figura jelenik meg a magányos tájban. Díszköntösének anyaga környezetéből táplálkozik, időtlenségben. A képek arról mesélnek, hogy kik vagyunk és hová tartozunk. Az *Agnes* című képről azt írja Karoline a weboldalán: „Agnes Norvégia délnyugati részén él, ahol a fotó is készült. Először életében 85 évesen ejtőernyőzött, majd újra, amikor betöltötte a 90-et. Nem félt semmitől, csak attól tartott egy kicsit, nehogy a tengerbe sodorja a szél. Amúgy 150 centi magas a néni. Azt gondoltuk, hogy ő pont megfelelne, mint az északi szél megtestesítője, ami a kép fő témáját megihlette. Mindhárman jól éreztük magunkat aznap, bírtuk egymás társaságát, és a végeredménnyel is elégedettek vagyunk.”

Először a vendégművész-program keretében mutatták be a projektet, aztán utaztatták szerte a nagyvilágban, eljutván mindkét alkotó honvidékére, majd Japánba is. De dolgoztatták a francia, izlandi öregeket is már a tájban. Jelenleg New York-ban folyik a munka, ahová jelentkeznie lehet annak, aki elég New York-i, öreg és kísérletező kedvű, illetve aki meg tudja mutatni, ki tudja fejezni hangsúlyos kulturális gyökereivel való elmélyült kapcsolatát. Mert partnereket, támogatókat, modelleket keresnek, és – ahogy látom – minden levélre válaszolnak. Nagytaták, nagymamák, tessenek kimenni a tájba!

Eyes as Big as Plates (I-V.)

Gyermekkirályok ünnepi pillanatai

Orgonaszó zengett és templomi kórusok énekeltek, miközben a legmagasabb rangú főpapok a gyermekkirályok fejére helyezték a koronát (a 15 éves II. Fülöp Ágost francia király megkoronázása, egy 14. századi krónikában)

A királyi családok legnagyobb ünnepe az Isten ajándékának tekintett fiú utód születése volt (Philippe Dieudonné – Istenadta Fülöp – herceg születése, egy 13. századi krónikában)

A 12 évesen megkoronázott VI. Károly francia király gyermekként a Hónszeretett, felnőttként az Örült ragadványnevet kapta (illusztráció egy 15. századi krónikában)

Az egyévesen megkoronázott VI. Henrik angol király és Anjou Margit esküvője (illusztráció egy 15. századi kódexben)

A 16 éves II. Ferenc francia király és Stuart Mária skót királynő eljegyzése a skótok és a franciák angolok elleni szövetségét erősítette meg (ismeretlen festő műve, 1558)

V. László magyar király és jegyese, Valois Magdolna francia hercegnő esküvőjére nem kerülhetett sor: a 17 éves vőlegény váratlanul elhunyt (Ismeretlen festő: V. László eljegyzése, 1500 körül)

Gyermekkirályok

A középkori krónikák tanúsága szerint az ifjú hercegek kedvelt játéka volt a bajvívás marionettbábokkal (illusztráció egy 12. századi kódexben)

A lovagi tudományok egyike volt a sólyommal való vadászat (III. Konradin kétéves korától Jeruzsálem és Szicília királya – a 14. századi Manesse-kódexben)

A leendő hadvezérek számára elengedhetetlen volt a „királyok játékának” tekintett sakkozás ismerete (illusztráció egy 14. századi kéziratban)

A népmesékben a legkisebb királyfi mindig elnyeri a legszebb királylány kezét, vele a lány apjának fele királyságát, és boldogan élnek, amíg meg nem halnak... A valóságban azonban a kicsi hercegek élete nem volt éppen mesébe illő.

A középkorban a már a bölcsőben nagy tisztelettel övezett trónörökösöket 5-6 éves koruktól készítették az uralkodásra. El kellett sajátítaniuk a lovagi tudományokat – lovaslás, bajvívás, sakk, versírás stb. –,

részt vettek az udvari ünnepségeken, a külföldi követekkel, uralkodóival folytatott tárgyalásokon, és gyakorta elkísérték apjukat a hódító vagy honvédő háborúkba, keresztes hadjáratokba, hogy tapasztalatokat szerezve később maguk vezethessék seregeiket.

Szükségük is volt a korai felkészülésre, hiszen a fiatalon betegségben elhunyt vagy a csatamezőn hősi halált halt uralkodókat gyakran követették a trónon kiskorú gyermekeik.

A Kr. e. 14. században, kilencéves korától uralkodó Tutankhamon sírkamrájának kincsei tették a legismertebb egyiptomi fáraóvá (a képen a fáraó arany halotti maszkja)

A hatévesen trónra került II. Pepi egyiptomi fáraó volt a világ leghosszabb ideig – a hagyomány szerint 94 évig – hatalmon lévő uralkodója a Kr. e. 23. században

Európában a legtovább – ötéves korától (1643) hetvenhat éves koráig – a pompakedvelő, magát Napkirálynak nevezető XIV. Lajos francia király uralkodott

Ófelsége II. Napóleon, Bonaparte Napóleon fia, néhánynapos korában kapta meg apjától a „Róma királya” címet, és négyévesen (1815) lett Franciaország legrövidebb ideig – mindössze két hétig – uralkodó császára

A 10. század végén, 13 éves korától uralkodó II. (Mártír) Eduárd angol királyt – feltételezhetően – mostohaanyja gyilkoltatta meg, hogy saját fia foglalhassa el a trónt

A 13 éves V. Eduárd angol királyt nagybátyja, a későbbi III. Richárd záratta börtönbe és ölette meg 1483-ban, hogy maga uralkodhasson (Sir John Everett Millais: *V. Eduárd és testvére, York hercege a Towerben* – 1878, részlet)

A 16. században párhates korában Skócia királynőjévé koronázott Stuart Máriát később unokanővére, I. Erzsébet ellen szőtt összeesküvés vádjával ítélték halálra és fejezték le háromszáz meghívott vendég jelenlétében

Az 1682-ben tízévesen – a családi viszály elkerülése végett féltestvérével, V. Ivánnal egyszerre, társuralkodóként – megkoronázott I. (Nagy) Péter 43 évi uralkodása idején vált Oroszország nagyhatalommá

A történelem közel négyszáz gyermekkirályt tart számon, legtöbbjük (250 körül) az ókorban és a középkorban, amikor az átlagéletkor 30–35 év volt.

A harangzúgás és éljenzés közepette, nagy pompával megkoronázott, néha alig párhates kicsi királyok azonban nem hozhattak törvényeket, nem üzenhettek hadat, békét sem köthettek. Nevükben mások – rokonaik vagy a saját érdekeiket előtérbe helyező főurak – döntöttek, ami nem egyszer vezetett viszályko-

dáshoz, beháborúhoz, a gyermekkirály trónfosztásához, bebörtönzéséhez, erőszakos halálához. Közel félszázan közülük nem érték meg a felnőttkort. A legrövidebb ideig „uralkodó” francia királyt, az apja halála után – tehát királyként – született I. (Utószülött) Jánost (1316) ötnapos korában gyilkolták meg.

A trónörökösök házassága békét teremthetett országok között, megnövelhette a birodalmak területét, szükség esetén katonai segítséget is biztosíthatott.

Az 1740-ben, kéthónapos korában megkoronázott, tragikus sorsú VI. Iván orosz cár haláláig magánzárkában élt „1. sz. névtelen fogolyként” egy németországi erődben, hogy Nagy Péter lánya uralkodhasson

A Nagy Francia Forradalom idején kivégzett XVI. Lajos és Marie-Antoinette fia, a nyolcévesen bebörtönzött XVII. Lajos francia király egy párizsi börtönben halt meg 1795-ben, tízéves korában

I. Mihály hatévesen, 1927-ben lett Románia királya, 1947-ben megfosztották trónjától, és csak fél évszázad múltán térhetett vissza látogatóként (!) országába (Mihály király édesanyjával, Ilona királynéval 1929-ben)

VII. Kleopátra királynő – óegyiptomi szokás szerint – két kiskorú fivérének, a tízéves XIII. Ptolemaiosznak, majd a 13 esztendő XIV. Ptolemaiosznak is felesége és társuralkodója lett a Kr. e. I. században (denderai dombormű)

A középkorban a fiúkat 14, a lányokat 12 éves koruktól tekintették házasságra éretteknek, jegyeseiket szüleik választották számukra (miniatúra egy 13. századi kódexben)

A 14 éves I. (Vak) János cseh király és Erzsébet hercegnő 14. századi esküvőjét ábrázoló metszeten – a középkori ábrázolásmód szerint – a házasulandók apró mérete jelzi kiskorú voltukat

A már gyermekkorban kiválasztott – természetesen megfelelő rangú – házastárs feladata elsősorban a hatalom megtartásához szükséges (lehetőleg minél több) fiú utód világrahozatala volt. A kis menyasszonyokat legtöbbször elszakították szüleiktől, hogy jegyesük udvarában élve megismerhesék leendő hazájuk nyelvét, szokásait. A párválasztásban éppen csak a szerelemnek nem jutott szerep.

Gyermekkirályok a magyar trónon

A Szent Korona különösen az Árpád-házi királyok korában került sokszor gyermekfejre, és legtöbbjüknek nem tartogatott a sors hosszú, nyugodt életet: vagy soha nem gyakorolhatták a hatalmat, vagy az utódlás kérdése vezetett gyakran viszálykodáshoz. A legkegyetlenebb módon talán Könyves Kálmán biztosította a trónt fia, II. István számára: saját trónkövetelő öccsét és annak fiát – a későbbi II. (Vak) Béla királyt – megvakíttatta, hogy uralkodásra alkalmatlanná váljanak.

A trónt 11 évesen elfoglalta II. Péter orosz cár (1727) egyszerűen megoldotta a nem kívánt érdekházasság kérdését: kijelölt apósát családostól Szibériába száműzte

Béla herceg (utóbb I. Béla magyar király) – mint a mesében – vitézsége jutalmául nyerte el 1032-ben Richeza lengyel királylány kezét (a 16 éves Béla párviadala a Képes Krónikában)

A négyévesen megkoronázott Salamon király 15 éves volt (1057), amikor – a későbbi I. Lászlóval összefogva – legyőzte az Erdélybe betörő kunokat (Salamon, apja halálás ágya mellett, a Képes Krónikában)

A 11 évesen megkoronázott (1141), külső és belső békére törekvő II. Géza (iniciálé a Képes Krónikában)

A négyévesen Dalmácia királyává (1116), 15 évesen magyar királlyá koronázott II. István (iniciálé a Képes krónikában)

A háromévesen megkoronázott III. Lászlónak (1204) anyjával együtt menekülnie kellett országából, helyette nagybátyja, a későbbi II. András uralkodott (miniatúra a Képes krónikában)

Károly Róbertet háromszor koronázták meg, első ízben 13 éves korában (1301), alkalmi koronával (iniciálé a Képes Krónikában: a gyermek Károly Róbert Magyarországra érkezése)

A 16 évesen (1342) megkoronázott, lovagkirályként emlegetett, tehetséges hadvezérként és vitéz harcosként számon tartott I. (Nagy) Lajos magyar-lengyel király (illusztráció Thuróczi János krónikájában)

Voltak gyermekkirályaink, akiknek már tizenévesen sikerült megerősíteniük hatalmukat, helyreállítaniuk az országban a rendet és fellendíteniük a gazdaságot. A 17 éves II. Géza rendkívüli hatalmáról és tekintélyéről az az Ottó püspök írt elismeréssel, aki egyébként igen elcsodálkozott, hogy Isten ilyen szép országot adott a „rút ábrázatú, barbár magyaroknak”. A 14. század elejének szétzillesztett Magyarországon az első ízben 13 évesen megkoronázott Károly Róbertnek

sikerült rendet teremtenie. Fia, a 16 éves korától uralkodó I. (Nagy) Lajos magyar-lengyel király pedig, 40 évi uralkodás után, Kelet-Közép-Európa két legerősebb államának trónját hagyhatta „fiúsított” lányaira: Máriára Magyarországot, Hedvigre Lengyelországot. Másfél évszázaddal később, a 15 évesen királlyá választott Hunyadi Mátyás országlása idején Magyarországot már az európai nagyhatalmak között tartották számon.

Hedvig, a tízévesen (1384) Lengyelország királyává koronázott, 1997-ben szentté avatott magyar királylány

A 15 évesen királlyá választott (1458), tucatnyi nyelvet beszélő, tudomány- és művészetpártoló Hunyadi Mátyást a korabeli Európa legműveltebb uralkodójának tartották (illusztráció egy corvinában)

Mátyás utódja, a 17 évesen már cseh király II. Ulászló gyermekeivel: az egy év múlva királlyá koronázott (II.) Lajossal és Annával (a Gersei Pethó család címeres levele)

Pályázat 3.

1. Ki volt az a tízévesen (1272) megkoronázott magyar király, akit a pápa kiközösített, mert nem szorgalmazta szeretett kun vitézeinek keresztény hitre térítését?

- A. III. Béla
- B. IV. László
- C. III. András

A kalandos életű Árpád-házi király (Vízkelety Béla rajza)

2. Ki volt az a 11 évesen (1384) megkoronázott királynő, Magyarország legelső királynője akinek korai halála után férje, Luxemburgi Zsigmond, uralkodott ötven éven át?

- A. Brandenburgi Katalin
- B. Mária
- C. Mária Terézia

Az első magyar királynő Thuróczy János krónikájában

3. Ki volt az egyetlen, Magyarországon született Habsburg-házi uralkodó, akit kéthónapos korában (1445) a visegrádi várból egy párnába rejtve ellopott Szent Koronával koronáztak királlyá, és akinek nevét elsősorban Hunyadi László kivézetőjeként és Mátyás bebörtönzőjeként őrzi emlékezetünk?

- A. I. Ferdinánd
- B. V. (Utószülött) László
- C. I. Miksa

A korona elrablása (19. századi metszet)

4. Ki volt az a kétévesen (1508) megkoronázott és – hogy trónra léphessen – tízévesen nagykorúsított magyar király, aki mindössze 20 éves volt, amikor a mohácsi csata után, menekülés közben a megáradt Csele patak vízébe fulladt?

- A. I. Lajos
- B. II. Lajos
- C. II. Ulászló

A 16 éves uralkodó négy évvel a mohácsi csata előtt (Hans Krell festménye, 1522)

5. Ki volt az a nyolc nyelven beszélő, műveltségéről és igazságosságáról híres uralkodó, akit születésének évében (1540) magyar királlyá választottak, de utóbb lemondott a magyar trónról, hogy „csupán” Erdély fejedelmeként uralkodjon?

- A. Hunyadi Mátyás
- B. János Zsigmond
- C. Szapolyai János

Erdély első fejedelmének arcképe (a fejedelem metszetgyűjteményéből)

6. Ki volt az a trónját tizenkét évben (Kr. e. 306) elfoglaló, kora egyik leghatékosabb hadvezéréként számoltartott ókori görög uralkodó, akinek nevéhez a súlyos (esetleg végzetes) áldozatokkal járó győzelem jelzője kapcsolódik?

- A. Agamemnón, Mükéné királya
- B. I. Leónidasz spártai király
- C. I. Pürrhosz épeiroszi király

A tizenéves uralkodónak a pompeji ásatások során feltárt szobra

7. Mi a kiskirály jelentése?

- A. gyermekkirály
- B. alacsony termetű uralkodó
- C. hatalmaskodó főúr

Őzikelábon

Egyszer, még liciskoromban, két kőkemény fiatal srác és egy lány mellett elhaladtomban meghallottam, ahogy az egyik fiú mondja a többieknek: és akkor megsimogattam, ...meg, a lábát, és olyan szőrös volt, mint egy őzikeé.

Sokáig visszhangzottak szavai a fülemben, bár akkoriban még nem simogatták a fiúk a lábam. És még sokáig nem simogatták, ugyanis, Murphy törvénye szerint, olyankor simogathatták volna, amikor én éppen szőrtelenítetlenül éktelenkedtem. Kezdtém figyelni, hogy milyen rengeteg frusztrációt szülnek ezek az ártatlan kis szőrszálak. Lányok órákig képesek erről csivitelni, és pár szőrszál rendetlenkedő előkunkordása miatt agyonfrusztrálni magukat. Ilyenkor mindig

dás fürdőit, talán mert csak most értem meg erre a fajta élvezetre. Eldöntöttem, hogy mihelyt megérekzem, bevetem magam egy fürdőbe. Igen ám, de még haját mosni sem volt előtte időm, nemhogy szőrteleníteni. Döntenem kellett, elmegyek úgy, ahogy vagyok, vagy nem megyek. Döntöttem. És teljesen „fotósoppingolatlanul” bemasíroztam a gőzös félhomályba. Eleinte egy kicsit idegeskedtem, hiszen minden lépcsőn ültek, szemmagasságban kellett lépegetnem „őzikés” lábammal. Gondoltam, ha majd megbámulnak, hát megbámulnak. És jól gondoltam, mert valóban volt, aki megbámult. Aztán egy idő után megéreztem önmagamba. Kezdtém örülni a fényes semmittevésnek, a lubickolásnak a jó meleg vízben, a szaunáknak, annak, hogy mi dolgom a világban ott és akkor és abban a pillanatban, ha nem az, hogy örüljek benne.

Csodálatos időt töltöttem el így, belefeledkezve a szabad órákba. Aztán másnap, nővérem nagy szórákosására, jó komótosan epiláltam a lábam. Ezt írd meg, mondta nagy kacagva, hogy előbb megsétáltatod magad a fürdőben, aztán szépítkezel. Jó, feleltem, megírom, hadd terjedjen a boldogság. :)

eszembe jutott az őzikelábról mesélő fiú. Aztán kezdtém gyűjteni a fiús tapasztalatokat, lassan nővé értem, és a férfiak is megérkeztek. Nagy meglepetésemre a fiúkat egyáltalán nem zavarták a rendetlenkedő szőrszálak, a férfiak meg észre sem vették. Hajszálon vagy inkább szőrszálon múló boldogságaimról kiderült, nem is azon múltak. Hanem az én gondolataimon, félelmeimen, mindazon, amivel saját magamtól megvontam az örömet.

Pár napja el kellett utaznom Budapestre. Páromnak köszönhetően nemrég fedeztem fel a város cso-

Mikkel foglalkoznak ezek a lányok...

Csillag István rajzai

Séta Koltón és környékén

Ismerős a címbeli település neve? Lehet, valahonnan úgy tűnik, hogy igen. Nos, több mint valószínű, hogy nem földrajzórán, hanem magyaron hallottatok róla – amikor Petőfi Sándor életét és költészetét tanultátok.

A település Nagybányához közel, a várostól alig 8 kilométerre található, és arról nevezetes, hogy a központjában lévő **Teleki-kastély**ban töltötte mézesheteit **Petőfi és felesége, Szendrey Júlia**. A kastélyt szép park veszi körül, ennek központjában remek szobor található a padon ülő szerelmespárról. Néhány nagyon idős fa (több száz éves mocsári ciprus, kőrisfa) is található itt, valamint a **kőasztal**, ahol a költő verseit vetette papírra.

Koltó után érdemes felkeresni a már említett **Nagybányát**, ahol számos látnivaló van, mint az **István-torony**, a **Mészárosok bástyája**, a **Szentháromság-templom** vagy az **Ásványmúzeum**.

Nagybánya környékén sok természeti látványosság, túrázóhely is van, ezek közül legismertebb a **Kakastaréj** nevű sziklaképződmény, valamint a **Fernyezlyi-tó** és a kedvelt kirándulóhely, a **Forrásliget**.

Magashegyi Underground: jókedv-dalok útján

Szinte nem is emlékszem, mikor hallottam először a Magashegyi Underground zenekar dalait. Olyan, mint ha mindig is ismertem volna őket. Könnyed, de egyben élénken lüktető dallamai, elgondolkodtató és játékos szövegei hamar „bemásznak” a hallgató fülébe.

Én minden évben ilyenájt meghallgatok pár Magashegyi-dalt, mert igazán megalapozzák a tavaszi hangulatot. Jókedvű és energikus leszek mindig, ha őket hallom.

Lássuk tehát, hogyan indultak a zenei pályán.

Elő lemezük 2010-ben jelent meg *Ezer erdő* címmel, amit azonban megelőzött az igencsak nagy sikert hozó, *Szeplős váll* című kislemezük 2007-ben, rajta a két slágerrel: *Szeplős váll* és *Anglia*. A kritikusok által is kiemelt *Ezer erdő* előfutára az ingyenesen letölthetővé tett négyszámos kislemez volt, a *Szívtakarítás*, illetve megjelent egy, kiadatlan szerzeményekből álló nyolcszámos, ugyancsak ingyenesen hozzáférhető lemez is, *Ezer város* címmel.

Kijelenthetjük, hogy lassú, de nagy lépésekkel indultak el a hírnév felé. A zenekar tagjai egytől-egyig szimpatikus és kedves emberek, a csapat énekesnője, **Bocs-**

kor Biborka a Megasztár harmadik szériájában tűnt fel, és büszke erdélyi származására. Énekében mindig tetten érhetők az erdélyi hagyomány elemei. A csapat billentyűse **Fodor Máriusz**, akihez több zenekar nevét is társíthatjuk. További tagok: **Szalai Anesz** (ének), **Demeter Zoltán** (basszusgitár), **Fűrész Gábor** (gitár), **Toldi Miklós** (dob), **Szakál Tamás** (hegedű).

Szerencsém volt látni őket egyszer koncerten, nektek is csak azt tudom ajánlani, hogy legyen részetek ebben az élményben, mert igazán boldog embereket látni színpadon, mindig bulis érzés. 😊

Mostanában gyakran hallgatom egyik új dalukat, az *Árnyékokat*, amelyet Beck Zolival, a 30Y énekesével közösen készítettek. A picit misztikus hangzást az alternatív szöveg teszi igazán erőssé. Közben pedig mindig azt érzem, mikor hallgatom, hogy legszívesebben körbeforgódnám az egész világot.

Kívánom nektek, hogy minél több vidám zenét hallgassatok, hiszen megjött a tavasz!

Cimbi naplója

Sziasztok!

Egyből levelem közepébe vágok, ahogy asztot a magyar tanárnéni tanította, hogy ne mind anyit mongyák, vágjak a közepébe a dogoknak. A tortának is a közepibe vágunk egyből, smind megettük anyuciékal. Egy osztájtársam se jött el. Igaz, nem is hívtam őket. Ők se hívnak engem sigy kvittek vagyunk. Pontosán nem tudom, mit jelent a kvit kifejezés, de másnál is látam hogy használja s nekem teccik ez a szó. Persze a lexebb szó az ígélet, met az szép szó. Sha betartyák ugy jó.

Szóval megettük a tortát. Én mán reggel amikor felkeltem látam hogy anyuci sántál valamibe. Később asztán rájöttem hogy csak azért sántált, met csak az egyik cipő vot a lábán. Magasarku, de nem vette lehet észre, mer tó az aproságokal nem foglalkozik. Nem kicsinyes. Na de a lényeg, hogy délutánra let torta. Ugy vették. El a szomszéd nénitől, aki vitte az unokályának. Én mán reggel ugy remegtem az izgalomtól mind a kökénybokor ha rápotyan egy gyomorbeteg cinege, délre pedig mán reszketem mind a könnyübuvár a Jegestengerbe, de végül elfujtam a gyertyákat. Ez melegitet. Mivel a buvárt emlitem, eszembe jutot egy találoskérdés: tuggyátoke, hogy mért ugranak a buvárok háttal a tengerbe? Én is sokat gondolkosztam mig reajötem, hogy ha előre ugranának akkor a csonakba esnének orral.

Még az jutot eszembe hogy leirom nektek, hogy hogyan javitotuk meg az egyik osztájtársunkot a büntől! A valástanár aszonta, aki segít a bünös embernek megjavulni, az tizest kap. Na, mi rajtakaptuk az osztájtársunkot hogy hazudot. Persze, mindenki hazudni szokot, de őt rajtakaptuk. Mikor a nyakát megfoktam, ugy kiguvattak a szeméji, mind a biciklipumpával lélegeztetet kecskébékának, s megígerte hogy töbet nem fog hazudni. Így kel segitteni a bünösön. Monták is a töbi osztájtársaim, hogy te Cimbi, te mindenhez értessz. Nos, a zigagság az, hogy a multkor hozáértem a villan kapcsolozhoz, s felkapcsolodot a vilany. Lehet, igazuk van.

Várom már nagyon a huzsvétot s a locsolást, megvettem a spréket.

Sziasztok! Éjjen a csengő, éjjen a hoszú szünet!

Cimbi és a virágcsáló

Csillag István rajzai

A **Laterna magica** rovat pályázatának első fordulójára érkezett alkotások közül most a második és harmadik helyezett írása jelenik meg: **Petres Sára** és **Nagy Kovács Katalin** összehasonlító verselemzése.

Berzsenyi Dániel Osztályrészem és **Orbán János Dénes A szárnyas idő árbocomra szállt** című versének összehasonlító értelmezése

Petres Sára (síkmadaras)

A két vers két különböző kor költőjének tollából származik, más idők hangulatát és stílusát idézi, mégis mindkettő ugyanazt a témát dolgozza fel: az idő múlását a lírai én életében. A legnagyobb hasonlóság, hogy mind a két versben ugyanúgy van metaforizálva a „partraszállás”, tehát az élet virágzó korszakának bevégezte, egy halálközeli állapot. Bár hasonló motívumok is megjelennek a versekben, a gondolatvezetésben és a közölt érzelmekben sok különbség érzékelhető.

Orbán János Dénes versének címe egyben a mű első és utolsóelőtti sora, tehát egy olyan fő gondolat, ami indítja és zárja is a verset, egyben pedig cím is. Így már a címben megismerjük a vers témáját: „a szárnyas idő árbocomra szállt” – a lírai én érzékelteti, hogy elszállt fölötte az idő, már leélte fénykorát. Ám nem maga az idő van metaforizálva ebben a címben, hanem annak múlása, az öregedés. Vagyis a fiatalság vége, amikor már nincs az emberben üdeség, életének fő epizódjai lepörögtek, reménytelen a boldogságot, a lendületet újból megtalálni.

Berzsenyi Dániel *A közelítő tél* c. verse második szakaszának első sora: „Oh, a szárnyas idő hirtelen elrepül”. Tehát „a szárnyas idő” megnevezése Berzsenyitől ered, innen következtethetünk, hogy Orbán János Dénes verse utalást hordoz Berzsenyire. És ez kapcsolat a két vers között.

A hasonlóságok mellett megjelenő különbségek, hogy Orbán János Dénes verse modernebb formát visel: tömör, velős és terjedelmileg is kisebb, mint az *Osztályrészem* c. vers. Berzsenyi verse pedig tükrözi a kort, amelyben íródott; heves felkiáltások, mitológiai elemek jelenléte jellemzi („Csak te légy vélem, te szelíd Camoena!” –Camoena a múzsa latin megfelelője).

Orbán János Dénes verse, felépítését tekintve, három versszakból áll, mindegyikük külön fejezet a lírai én mondanivalójából. Az első szakaszban röviden ismerteti keserves helyzetét, tehetetlenségét az idővel szemben: „fehér dalát vijjogva szüntelen” – a vijjogás kellemetlenséget sugall,

Csillag István rajza

mintha csak az idő lenne a hóhéja az életnek, és vijjogva zengené a győzelmi dalt, hogy legyőzte az embert. A fehér dal pedig a győzelmi dal, a feladás himnusza, amelyben a legyőzött elismeri, hogy tehetetlen az idővel szemben, és eluralkodtak rajta a percek. Így térdre kényszerül („s én térdre hullva nézem, hallgatom”), és nem vonhatja le vitorláját, nem menekülhet el az életből, viselnie kell az öregedés terhét, tűrni és elfogadni, hogy az idő feléje kerekedett.

A következő versszakban még mélyebbre ás érzelmei között, leírást kapunk arról, hogy az idő, a hóhér hogyan pusztítja a testét, mennyire elgyengült és nem tud semmit tenni szenvedései ellen. A remény már hiú ábránd számára: „és nem köthetek ki a nyugalom partján...” – az idővel szemben tehetetlen, csak sóvároghat a „gyerekhang”, „a viruló liget”, „a virágszirom-arcú asszony” után, amelyek egy plátói boldogság érzékeltetésének eszközei a műben.

Az utolsó epizódban már véget ér az ábrándozás az élet szépségeiről. A lírai én felismeri: a boldogságra nincs kilátás, el kell fogadni, hogy elszállt az idő, hogy partot már nem érhet életútja soha többé, mert nincs menekvés a percek hatalma alól, az élet fénykorának vége, soha nem lesz újra fiatal, boldog.

Berzsenyi verse is hasonló képpel indul, egy egyszerű kijelentéssel, amellyel tudatja helyzetét: „Partra szállottam, Levonom vitorlám.” Hasonlóan *A szárnyas idő árbocomra szállt* c. vershez, itt is a hajó szimbolizálja az életutat. Ami ellentét, az, hogy míg Orbán János Dénes versében a révbe érést az jelképezi, hogy a lírai én vitorláját nem vonhatja le, addig Berzsenyinél a levont vitorla a nyitókép.

Talán ezért van, hogy Berzsenyi versében ugyanaz a sors, ugyanaz az életérzés dominál, mint Orbán János Dénes versében, viszont az előbbi békés hangvételű, nem szomorú, hanem boldog végkifejletű.

Az *Osztályrészem* c. vers szerkezetileg hét szakaszból áll. Az első szakaszban, hasonlóan Orbán János Dénes verséhez, a lírai én metaforizálja a révbe érést, hogy életének virágkora véget ért, elteltek a legszebb percek. Emellett

utalást tesz múltjára, a harcra, küzdelemre, amit megvívott az élet nagy csatáiban, tehát arra, ami az élete lényegét jelentette számára.

A következő négy szakaszban nem panasz, bánat merül fel, hanem beletörődve sorsába beszél, hálát adva mindazért, amit megszerzett. „Van kies szőlőm, van arany kalászszal / Biztató földem: szeretett Szabadság / Lakja hajlékom.” Megvan mindene, amire egy lantot letett katona vágyott, békével, nyugalommal várja a halált. A kies szőlő, arany kalász termékenység jelképei, tehát nem elégedetlen életével, nem sajnálkozik azon, hogy életének legszebb szakasza véget ért, inkább hálás és büszke arra, hogy az termést hozott, megszerezte a földi érdemeket, van gyümölcs, otthon, haza, és övé a nagybetűs Szabadság. Azért nagybetűvel, mert számára az a legértékesebb mindközül, azért küzdött egész életében. Míg *A szárnyas idő árbocomra szállt* c. versben keserűség, fájdalom az idő múlásának velejárója, addig Berzsenyi versében öröm, fohász, hála övezi: „Mindenütt boldog megelégedéssel / Nézek az égrel!”

De az utolsó két szakaszban itt is megjelenik a remény, viszont nem a kilátástalanság, ábrándozás formájában, hanem pozitív keretek között. A versben megszólaló én szintén a boldogságban reménykedik, itt nem a „gyerek-

hang”, „a viruló liget” vagy „a virágszirom-arcú asszony” testesíti meg a boldogság érzését, hanem a „szelíd Camoena”, a buja szerető, a lírai én múzsája, akihez feltétlenül ragaszkodik: „Csak te légy vélem, te szelíd Camoena!” A hibátlan, tökéletes múzsa előtt számára eltűnik a földiek keserűsége, mellette „a vadon tájék kiderült virány lesz”, tehát nincs hatalma még az idő tisztító erejének se, hiszen szerelmük legyőz minden bűt, bánatot. De míg e világban élünk, ez csak bolond história számára, az örök boldogság beteljesülésének helyszíne a mesés Grönland, a távoli, a lakatlan: „Ott meleg kebled fedez, ó Camoena / Itt hűves ernyőd.” De az nem evilági ország, hanem csak a halálon túl található birodalom, mert míg a földön csak hűvös, rideg szerelem jut nekik, egy távoli lakatlan szigeten, valahol, hely van tartva számukra a halálon túl is, a mennyekben.

A szárnyas idő árbocomra szállt c. vers és az *Osztályrészem* c. vers, hasonlóságait tekintve, kétségkívül kapcsolódik egymáshoz, de míg az előbbiben a reménytelenség, az idő uralmával szembeni tehetetlenség dominál, addig Berzsenyi versében a lírai én, bár ugyanabból a sorsból indul, mégis lehetőséget mutat az idő korlátain túl nyúló boldogság megszerzésére, bebizonyítja, hogy az idő is csak földi hatalom, a halhatatlan szerelem pedig nem illúzió.

A partraszállás művészete

Nagy-Kovács Katalin (VII. osztály, Székelyszáldobosi Általános Iskola)

Bár két évszázad választja el egymástól e két verset, gondolkörük egy és ugyanaz: az élet egy bizonyos szakaszán számot vet mindkét költő addigi életével, s a jelenlegi helyzetéből kiindulva egyfajta jövőképet is állít önmaga elé. De innentől aztán minden sajátos fordulatot vesz – mintha egymás ellenében szólva a két vers!

A „szelek mérge” metaforát kölcsönveszi ugyan a modern költő a klasszikustól, de negatív töltettel: míg Berzsenyi ezt a fajta megpróbáltatást „nemesen kiállta”, addig Orbán János Dénes nem tud ennek ellenállni, csak tehetetlenül túri, hogy „marja arcát”. (Kétszáz év alatt jó sok „romlásnak indult” a fiatal magyar...)

A kalandos, veszélyekkel telített életszakasz után a 18–19. századok fordulóján élő költő úgy dönt, hogy „partra száll” és levonja a vitorláját – örömteli békességgel teszi ezt, hiszen egy nyugodt hajlék várja („kies szőlő”, „arany kalász”, „szeretett szabadság”, „kiderült virány”), ahol áldozhat a művészetek istennőjének (Camoena), és az esetleges ne-

hézségek ellenére is („Grönland örökös hava”, „forró szerceszenhomok”) boldognak érezheti magát. (Ennél többet nem is várhat az ember az élettől!)

A partraszállás nem ilyen könnyű (talán egyre lehetlenebbé is válik) a 20–21. századok fordulóján élő gondolkodó embernek. Ő még csak nem is nézheti (esetleg láthatja valahol a ködös messzeségben) a partot – neki csak az ég adatik, ha ugyan nézni akar valamit. Ez az újszerű idő/kor már látható szárnyakkal telepszik ránk, mint sirályok a tenger vizén úszkáló hajókra, s „fehér daluk” fenyegetően „vijjog” fölöttünk. (Mi lesz, ha majd feketévé válik?) Ez az örökösen nyüzsgő élet kikezdi az ember erejét – s hiába szeretnénk nyugodt családi életet, e reményünk „sötét mohával” fedődik be, s a hajdani erős, fiatal karunk sem eléggé erős már, hogy levonjuk azt a vitorlát, csak térdre rogyva hallgatjuk a vijjogó hangzavart...

S mivel nem merjük, nem is tudjuk levonni a vitorlánk – és szívünk „hervadt” mellünkben már a „szárnyas idő” taktusára dobog, robotszerűen, szinte élettelenül...

(Bár nehezebben értettem, kezdetben, a Berzsenyi-verset, a szómagyarázatok elolvasása után rokonszenvebbnek találtam az Orbán János Dénes-versnél. Remélem, ezért nem haragszik meg a Költő...)

Fizikus

A hálóba csak vízszintesen kell szavakat írni, a meghatározásoknak megfelelően. Ha jól dolgoztatok, a középső két, sötét oszlop betűit felülről lefelé haladva összeolvasva, egy híres fizikus neve a végső megfejtés.

Meghatározások:

1. Família.
2. Dadogó.
3. Van ilyen kalács is.
4. Erre a helyre jegyzetelő.
5. Öregség, de mondják nagyon idős emberre is.
6. Földre rak.
7. Tarka.

1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					

Szelvény

Cimbora Kalácsa Pályázat • 2014. március – 3. FORDULÓ

Név: _____ Otthoni postacím: _____

Iskola, osztály: _____ Telefonszám: _____

E-mail cím: _____

Barangoló pályázati kérdések

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.

Keresztrejtvény

- Fejtsétek meg a feladványokat és töltsétek ki a szelvényt.
 - Gyűjtsétek össze a három forduló szelvényét (a januári, februári és márciusi Cimborából).
 - A három forduló megfejtését egy borítékban küldjétek el a szerkesztőségünk címére.
 - Egy borítékban többen is postázhatjátok megfejtéseiteket.
- (Cimbora szerkesztőség, Szabadság tér 7. szám, 520055, Sepsiszentgyörgy)

Beküldési határidő: 2014. április 5.

KÓNYA ÉVA

Kicsi királyok nagy festők vásznain

IV. (Kun) László 14 éves volt, amikor az osztrák I. Rudolf oldalán győztes csatába vezette seregét Ottokár cseh király csapatai ellen (Than Mór: *IV. László és I. Rudolf találkozása a morvamezei csataterén*, 1872)

Az ötéves korától uralkodó, a Frank Birodalmat a 7. században egyesítő II. Klodvig (Clovis) frank király (Albert Maignan: *Hódolat Clovisnak*, 1883)

A 15 éves II. Vilmos orániai herceg és a kilencéves Stuart Mária Henrietta hercegnő kézfogója (Anthony van Dyck festménye, 1641)

VIII. Henrik tízéves fia, VI. Eduárd volt Anglia és Írország első királya, aki már protestánsként került hatalomra (William Scrots: *VI. Eduárd király*, 1547)

Az udvarában gyakori, pompázatos ünnepeken a Napkirály előszeretettel öltötte magára az ókor leghatalmasabb istenének jelmezét (Charles Poerson: *XIV. Lajos mint győzelmes Jupiter*, 1650 körül)

A Napkirályt a trónon ötéves dedunokája, XV. (Hónszeretett) Lajos követte, miután trónörökös apja és bátyja az akkor még halálos betegségnek számító kanyaró áldozata lett (Hyacinthe Rigaud: *A gyermek XV. Lajos*, 1715)

Cimborá

Rendeld meg most
a **Cimborát**
a 2013-2014-es tanévre!

Éves előfizetési díj:

30 RON (3,33 RON / lapszám)

Az előfizetési díjat két részletben is
kifizetheted.

A Cimborá ára nem előfizetőknek:

4 RON / lapszám.

-
- KERESD AZ ISKOLAI TERJESZTŐNÉL •
 - érdeklődj a 0752-062-885-ös telefonszámon •
 - írd a cimboramail@gmail.com címre •

www.cimboranet